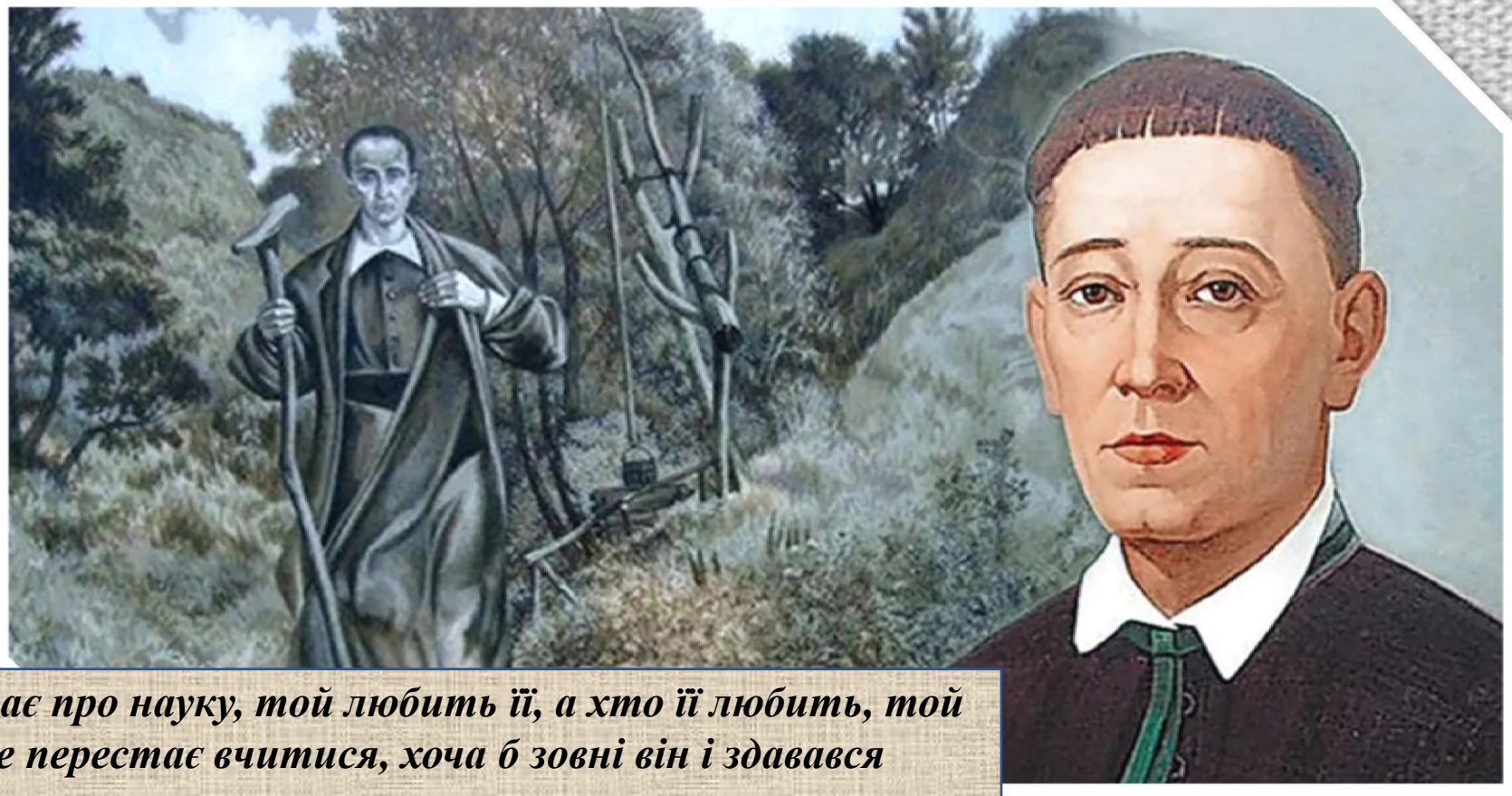

**Не розум від книг,
а книги від розуму
створилися**

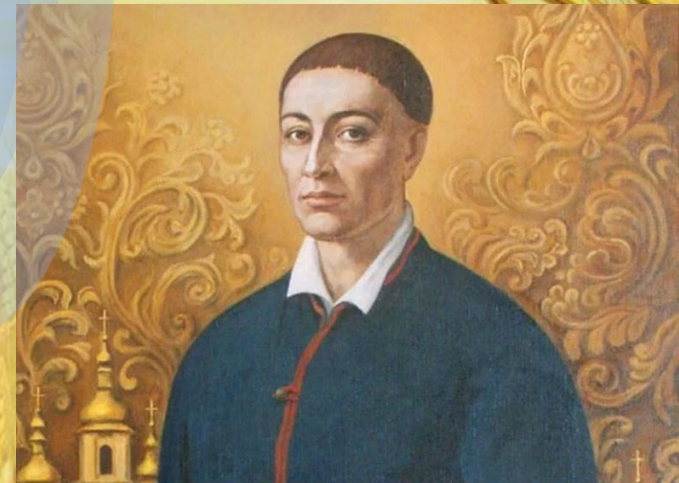
«Кому душа болить, тому весь світ плаче»

Хто думає про науку, той любить її, а хто її любить, той ніколи не перестане вчитися, хоча б зовні він і здавався бездіяльним.

Що є свобода? Добро в ній яке?
Кажуть, неначе воно золоте?
Ні ж бо, не злотне: зрівняши все злото.
Проти свободи воно — лиш болото.
О, якби в дурні мені не пошитись,
Щоб без свободи не міг я лишитись.
Слава навіки буде з тобою,
Вольності отче, Богдане-герою!

Сковорода Григорій Савич народився 3 грудня 1722 року в містечку Чорнухи на території Полтавської області, помер у віці 71 року 9 листопада 1794 року в селі Іванівка на Харківщині. Легендарний український філософ, гуманіст-просвітитель, байкар, поет і педагог.

Безумцеві властиво жалкувати за втраченим і не радіти з того, що лишилось.

Майбутнім ми маримо, а сучасним гордуємо; прагнемо того, чого немає, і нехтуємо те, що є, так ніби минуле зможе вернутись назад або напевно мусить здійснитися сподіване

У дитинстві малий Гриць дуже любив сидіти під вербою, спостерігати за навколишнім світом і грати на сопілці, подарованій старим кобзарем. У дяка-скрипаля Гриць був на привілейованому становищі, бо хлопець вражав своєю допитливістю, до того ж у нього виявився незвичайної краси голос. Дяк навчив Гриця нотної грамоти і поставив першим співаком у церковному хорі, давав читати книжки, підготував до вступу в академію.

«Не любить серце, не бачачи краси».

«Добре почати — це наполовину завершити.»

У 1738 році здійснилася давня мрія хлопця — навчатися у Києво-Могилянській академії. Григорій став одним з найретельніших, особливо наполегливих і тямущих студентів. З 1742 по 1744 рік жив у Петербурзі, був співаком придворної капели, прославився чудовим басом, майстерною грою на скрипці, флейті, бандурі, цимбалах і сопілці та композиторським талантом, створював музику на власні вірші. Навчання продовжив в Київській академії.

У 1750 році у складі російської місії Сковорода виїжджав за кордон і три роки мандрував

Угорщиною, Словаччиною, Польщею, відвідав Братиславу, Відень, Будапешт; бував в університетах, слухав лекції знаменитих професорів, працював у бібліотеках, студював філософські праці й, володіючи багатьма мовами, дискутував із ученими різних країн.

Повернувся в Україну у 1753 році, викладав поетику в Переяславському колегіумі. Був старанним, чесним і неординарним учителем: писав байки, викладав стародавні мови, глибоко цікавився математикою, географією, економікою; навчав тих етичних норм, яких завжди дотримувався сам. Отже, учив, як жив, а жив, як навчав — найкраща риса педагога. Оскільки підручника з етики не було, Сковорода написав його сам. Це був його перший філософський твір, основою якого є думка, що ледарство — найбільша людська вада. Студенти любили вчителя, але той незабаром мусив залишити колегіум, бо працювати стало нестерпно від цькування й доносів: можновладці схотіли позбутися людини, яка привселюдно заявила: «Весь світ спить, пора прокидатися!». Написав для слухачів курс поетики «Роздуми про поезію і порадник до майстерності оної».

І з 1769 року Сковорода вів мандрівне життя, не спокушаючись різноманітними посадами й чинами; щоразу відхиляючи пропозиції і світських, і церковних осіб. «Ні в якому разі! Хіба ви хочете, щоб я збільшив число фарисеїв? — відповів великий просвітитель

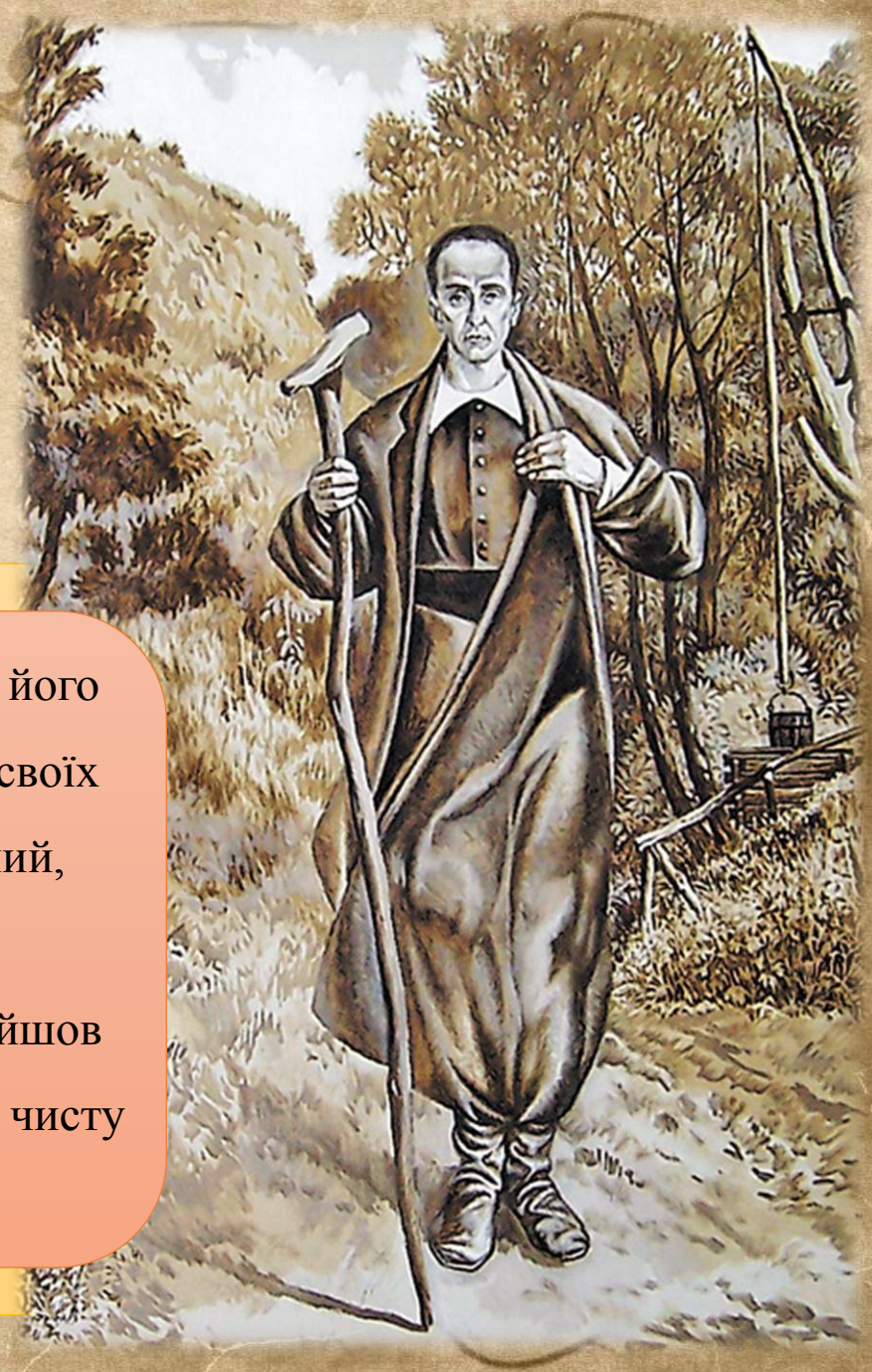
белгородському єпископові на прохання стати ченцем. Ченці Києво-

Печерської лаври, у свою чергу, вмовляли: *«Доволі блукати по світу!*

Час причалити до гавані: нам відомі твої таланти, свята Лавра прийме тебе, як мати своє чадо, ти будеш стовпом церкви і окрасою обителі».

На це Григорій Савич саркастично сказав: *«Ох, преподобнії! Я стовпотворіння умножати собою не хочу, доволі і вас, стовпів неотесаних, у храмі Божому! Світ мене не впіймає».*

У 72 роки поет пішки пройшов триста верств аж до Орловщини, де жив його учень і приятель Михайло Ковалинський, щоб передати йому рукописи своїх творів. А повернувшись, зупинився в селі Іванівці, був веселий, балакучий, згодом вийшов у сад і край дороги став копати яму. «Що це ви робите, Григорію?» — запитали здивовано друзі. «Та копаю собі могилу, бо прийшов мій час». Коли ж гості роз'їхалися, Сковорода помився, переодягнувся в чисту білизну, ліг на лаві й... заснув навіки.

Все минає, але любов після всього остається.

Все минає, але не бог і не любов.

Все є вода — навіщо на води надіятись друзі?

Все є вода, але буде дружня пристань.

На цьому камені заснована вся церква

Христова.

Це нам і кефа, петра і скеля.

Цікаві факти:

Сковорода — учень-індиго

Григорій народився в козацькій родині, де дбали про освіту дітей: його старший брат Степан навчався в Польщі, а Григорія в 7 років віддали в початкову дяківську школу. Сьогодні таку дитину назвали б «індиго»: окрім шкільної науки малий Григорій мав багато «гуртків» — навчався музичної грамоти та гри на інструментах, був солістом у церковному хорі. До Києво-Могилянської академії вступив, коли йому було 16 років, і опанував тут 5 іноземних мов. Згодом Сковорода у своїх листах до Михайла Ковалинського дасть йому поради, як досягти успіхів у навчанні: «Вони такі: знання грецької і римської літератури, яке дається нічними заняттями, втеча від юрби і мирських справ, зневага до багатства, піст і помірність, коротше — зневаження плоті, щоб здобути дух».

Сковорода — студент-хіпстер

У Києво-Могилянській академії Григорій Сковорода навчався з перервами протягом 10 років. Проте так і не отримав диплом про вищу освіту. Річ у тім, що він найбільше цінував власну свободу і брав участь, як би ми сьогодні сказали, у багатьох проєктах. Філософські студії йому довелося перервати на кілька років, щоб співати у придворній царській хоровій капелі. Як і годиться справжньому хіпстеру, Сковорода зневажав високі титули і посади. За переказами, він зверхньо і самовпевнено відповів імператриці Катерині II, коли та запитала, чому він їй не вклонився: «Не бажав я тебе бачити, ти сама захотіла на мене подивитися. А як же ти мене роздивишся, якщо я перед тобою удвоє зігнуся?»

Сковорода — вчитель-змінотворець

Кар'єру педагога Сковорода розпочав у колегіумі в Переяславі — тут він викладав поетику. Але робив це за власною програмою, нехтуючи ustalеними методами, тож невдовзі його звільнили. Ще в середині XVIII століття Сковорода застосовував принцип «вербальних оцінок» — ставив учням не бали, а писав короткий фідбек на кшталт «справжнє безглуздя» або «досить гострий», «зрозумілий». Попри відверті коментарі Сковороди, студенти його дуже любили та поважали. Викладаючи пізніше у Харківській колегії, Сковорода запрошував студентів до себе додому, був з ними у дружніх стосунках. У своїй педагогіці спирався на принцип природності. Казав так: «Яблуню не вчи родити яблука: вже сама природа її навчила... Учитель і лікар — не лікар і вчитель, а тільки служитель природи».

*«Уникай людей, які,
бачачи твої вади і
недоліки,
виправдовують їх або
навіть схвалюють. Такі
люди або підлабузники,
або боягузи, або просто
дурні. Від них не чекай
допомоги ні в якій біді
чи нещасті.»*

*«Перш за все батька й
матір шануй і служи
їм. Вони ж бо видимі
портрети тієї
невидимої сили, якій ти
стільки зобов'язаний»*

Сковорода — новатор профорієнтації

Сковорода найбільше відомий нам своєю філософією «сродної праці». Ця ідея була бунтівна і новаторська для його часу, адже батьки споконвіку вважали, що знають краще за дітей, який фах престижний і успішний. Філософ наполягав: слід робити в житті те, що приносить людині радість і щастя. «Цілком мертва людська душа, яка не вдалася до свого природного діла... Я безнастанно говорив це молодим, щоб випробовували свою природу. Шкода, що батьки не карбують цього на серці своїм синам. Звідси-бо й буває, що військову роту веде той, хто повинен би сидіти в оркестрі».

«Жоден диявол не завдає більше шкоди, аніж удавані друзі».

*Хіба може говорити про біле той,
котрому невідоме, що таке чорне?*

*Бачити гаманця і не знати, що в ньому, — це значить,
бачивши, не бачити. Очевидно, треба скрізь дивитися
подвійно: одне брати в душу, а друге — у розум*

Все минає, але не Бог і не любов.

*Життя наше — це подорож, а дружня
бесіда — це візок, що полегшує
мандрівникові дорогу*

*Любов виникає з любові;
коли хочу, щоб мене
любили, я сам перший
люблю.*

І мудрий часто спотикається

*З видимого пізнавай
невидиме*

*Не тіло, а душа
є людською
Григорій Сивофус*

Сковорода — чайлдфрі

«Не той дурний, хто не знає... але той, хто знати не хоче.»

Григорій Сковорода свідомо вирішив не пов'язувати себе шлюбом та родинними обов'язками. Кажуть, він навіть втік з-під вінця в день свого одруження. Правда це чи ні, однак Сковорода мав дуже глибоке розуміння виховання дітей. Сучасним батькам Сковорода радить: **«Є два головних батьківських обов'язки: благо родити і благо навчити»**. Роль батьків філософ метафорично порівнює з деревом та плодами: **«Як від яблуні соки до гілок її течуть, так батьківський дух і норов переходить до дітей, аж поки ті не відійдуть і самі не вкореняться»**.

***Надмір породжує пересит, пересит — нудьгу,
нудьга ж — душевну тугу, а хто хворіє на се,
того не назвеш здоровим.***

***Немає нічого небезпечнішого, ніж
підступний ворог, але немає нічого
отруйнішого від удаваного друга***

***Облиш забобони, обмий совість, а потім
одежу, залиш усі свої хиби і підіймайся!***

***Похибки друзів ми повинні вміти виправляти або
зносити, коли вони не серйозні***

***У низьких та похмурих зовнішностях, як у
ветхій одежі, часом ховається
премудрість, якої не знало людське серце, і
то така, що її жодна коштовність не
достойна***

Не шукай щастя за морем

***Хіба коли-небудь була дружба
поміж скупими***

***Хто добре запалився, той добре
почав, а добре почати — це
наполовину завершити***

Сковорода - сучасний коуч

Як відомо, Григорій Сковорода мав чимало конфліктів із представниками влади й тодішніми освітніми управлінцями. Тому філософ вирішив навчати свого найкращого учня Михайла Ковалинського дистанційно. У листах до нього Сковорода дає настанови та мотивує Михайла в дусі сучасних коучів — підбадьорює, пише, що вірить у сили і талант свого учня: *«Вправи через помилки ведуть нас до витонченості письма»*. Сковорода також спонукає Михайла мислити, а не зазубрювати науку з книжок: *«Хто думає про науку, той любить її, а хто її любить, той ніколи не перестане учитись, хоча б зовні він і здавався бездіяльним»*. *«Не розум із книг, а книги із розуму народилися. Хто очистив свій розум чистими роздумами про істину, той подібний до дбайливого господаря, що викопав у своєму домі джерело чистої води»*.

Сковорода — мандрівний блогер

У мандрах любомудр Сковорода провів понад 20 років: зупинявся у своїх знайомих та учнів, спав по 4 години на добу, грав на сопілці, багато писав, хоч за життя не видав жодної своєї книжки. Сьогодні ми б сказали, що він досяг вершини майндфулнесу — вмів насолоджуватися кожною миттю життя. У своїх творах саме цього і вчить кожного з нас: **«Шукаємо щастя по сторонах, по віках, по станах. А воно скрізь і завжди з нами, як риба у воді, так ми в ньому. Не шукай його ніде, коли не знайдеш скрізь. Воно преподібне до сонячного сіяння: відкрий тільки вхід йому в душу свою».**

*Як ліки не завжди
приємні, так і істина
буває сувора.*

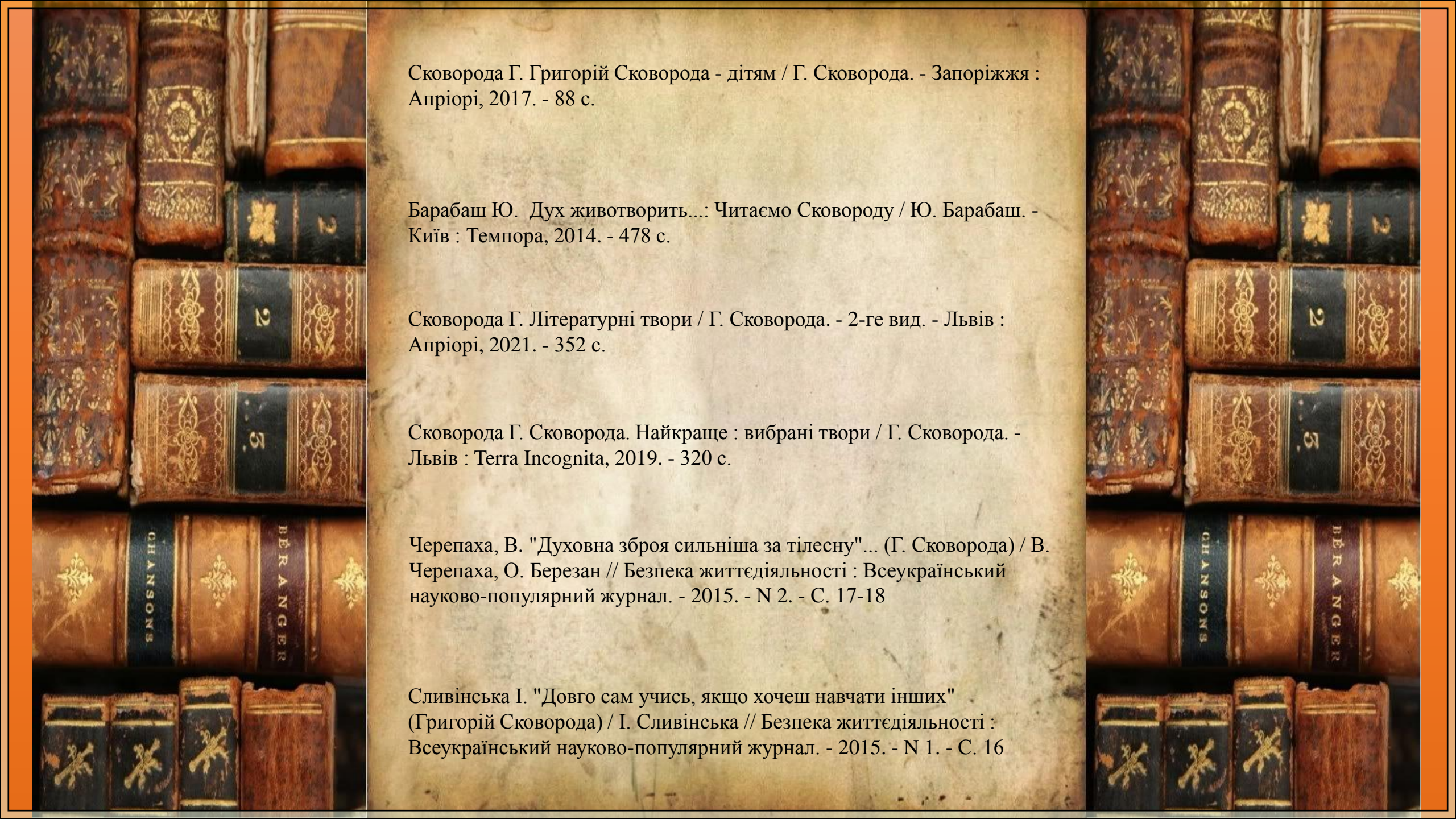
*Чи не дивина, що один у
багатстві бідний, а інший у
бідності багатий?*

*Як нерозумно випрохувати
те, чого можеш сам
досягти.*

*О, коли б змога писати
так само багато, як і
мислити!*

*Коли не зможу нічим любій
вітчизні прислужитись, в
усякому разі з усієї сили
намагатимуся ніколи ні в чому
не шкодити.*

*Коли риба спіймана, вона
вже не потребує
принади.*

Сковорода Г. Григорій Сковорода - дітям / Г. Сковорода. - Запоріжжя :
Апріорі, 2017. - 88 с.

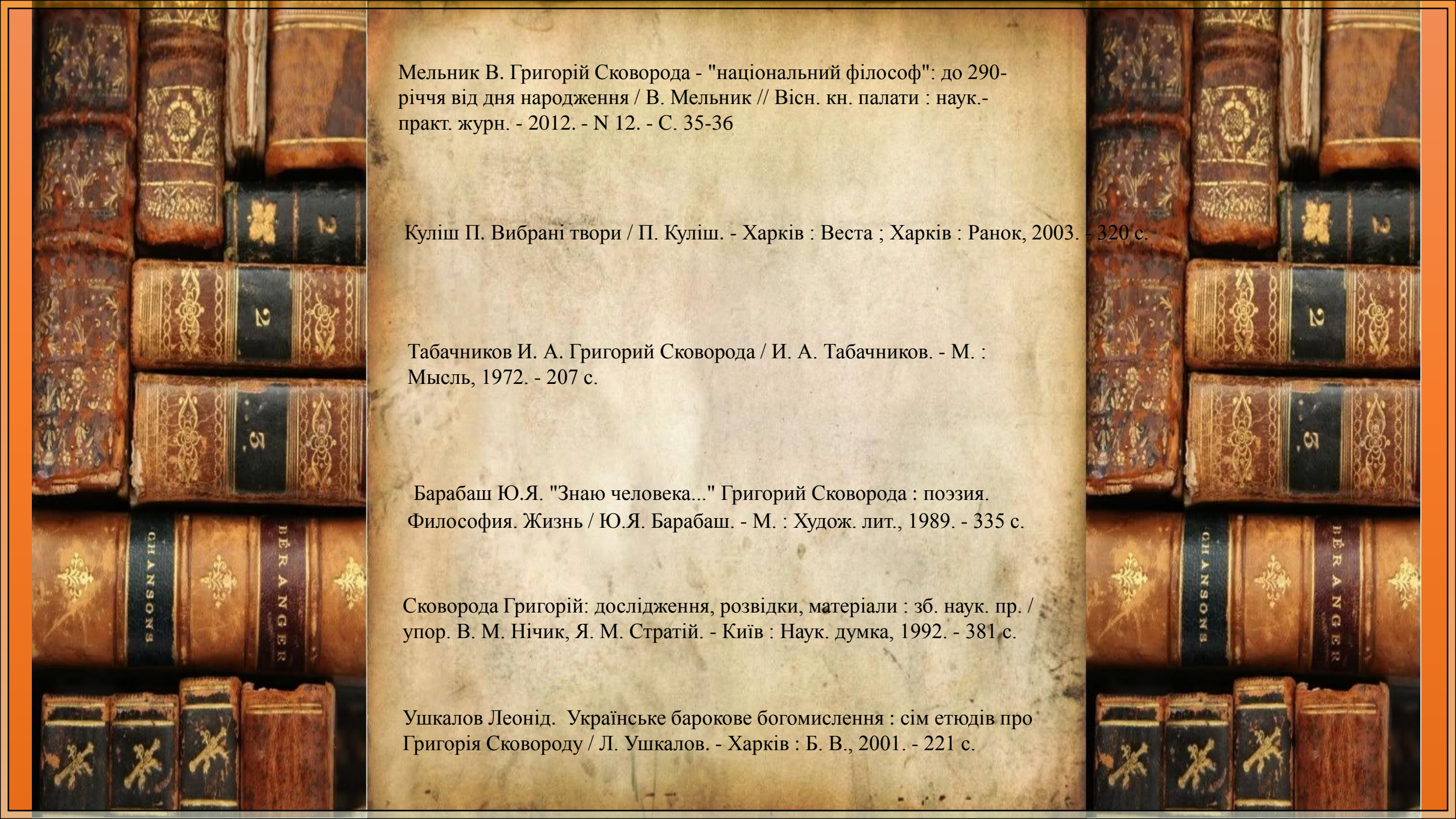
Барабаш Ю. Дух животворить...: Читаємо Сковороду / Ю. Барабаш. -
Київ : Темпора, 2014. - 478 с.

Сковорода Г. Літературні твори / Г. Сковорода. - 2-ге вид. - Львів :
Апріорі, 2021. - 352 с.

Сковорода Г. Сковорода. Найкраще : вибрані твори / Г. Сковорода. -
Львів : Terra Incognita, 2019. - 320 с.

Черпаха, В. "Духовна зброя сильніша за тілесну"... (Г. Сковорода) / В.
Черпаха, О. Березан // Безпека життєдіяльності : Всеукраїнський
науково-популярний журнал. - 2015. - N 2. - С. 17-18

Сливінська І. "Довго сам учись, якщо хочеш навчати інших"
(Григорій Сковорода) / І. Сливінська // Безпека життєдіяльності :
Всеукраїнський науково-популярний журнал. - 2015. - N 1. - С. 16

Мельник В. Григорій Сковорода - "національний філософ": до 290-річчя від дня народження / В. Мельник // Вісн. кн. палати : наук.-практ. журн. - 2012. - N 12. - С. 35-36

Куліш П. Вибрані твори / П. Куліш. - Харків : Веста ; Харків : Ранок, 2003. - 320 с.

Табачников И. А. Григорий Сковорода / И. А. Табачников. - М. : Мысль, 1972. - 207 с.

Барабаш Ю.Я. "Знаю человека..." Григорий Сковорода : поэзия. Философия. Жизнь / Ю.Я. Барабаш. - М. : Худож. лит., 1989. - 335 с.

Сковорода Григорій: дослідження, розвідки, матеріали : зб. наук. пр. / упор. В. М. Нічик, Я. М. Стратій. - Київ : Наук. думка, 1992. - 381 с.

Ушкалов Леонід. Українське барокове богومислення : сім етюдів про Григорія Сковороду / Л. Ушкалов. - Харків : Б. В., 2001. - 221 с.

Список використаних джерел

✓ <https://osvitoria.media/experience/shho-radyt-grygorij-skovoroda-suchasnym-vchytelyam-ta-batkam/>

✓ <https://chz.org.ua/krylati-vyslovy-ta-tsyaty-ukrains-koho-heniia-hryhoriia-skovorody/>

✓ http://ukrlit.org/skovoroda_hryhorii_savych

✓ <https://www.amazingukraine.pro/culture/grygorij-skovoroda-czikavi-fakty/#:~:text=%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0%20%D0%B4%D0%B0%D0%BB%D0%B0%20%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BE%D0%B2%D1%96%20%D0%93%D1%80%D0%B8%D0%B3%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F%20%D0%A1%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D1%83,%D0%BE%D1%81%D0%BA%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BA%D0%B8%20%D0%B7%D0%B0%D0%B2%D0%B4%D1%8F%D0%BA%D0%B8%20%D1%86%D0%B8%D0%BC%20%D0%BB%D1%8E%D0%B4%D1%8F%D0%BC%20%D0%BA%D0%BE%D0%B6%D0%BD%D0%B0>

Дякуємо за увагу!